

ביקורת אמנות

אני מטיח את הראש בעצבים: איך לא הבנתי את התרומה שלה עד עכשיו?

אפרת גל-נור, "מוזיאון אלי אביבי", 2022. אמנית מדינה פר-אקסלנס צילום: לנה גומון

בתערוכה החדשה שלה, שבה היא עוסקת ב"מדינת אכזיב", מציגה אפרת גל-נור מלאכת מחשבת של אמנות מדינה, כזאת שמערערת מוסכמות ומוקסמת מהן בעת ובעונה אחת

לעקוב

אבי פיטשון

10 במרץ 2022

התערוכה החדשה של אפרת גל-נור נסובה סביב "מדינת אכזיב", אותה אקס-טריטוריה אוטופית-ביטניקית, עצמאית-לכאורה, שהקימו אלי ורינה אביבי ב-1971. כמי שעוסק באופן אובססיבי מאז סוף שנות ה-80 בקולקטיב "אמנות סלובנית חדשה" (NSK), שהכריז על עצמו כמדינה פיקטיבית המקיימת מחוות וסממנים של מדינה ממשית (דגל, הימנון, מטבע, בולים, דרכון, שגרירויות), אני חייב להכות על חטא. אני יודע על מדינת אכזיב לפחות מאז שאני יודע על הקולקטיב הנזכר, וכמי שכבר שיתף פעולה עמו, אני תולש פה שיערות על איך כל הזמן הזה לא נתתי את הקרדיט הראוי למדינת אכזיב על כך שהיה לה דגל, הימנון ודרכונים הרבה לפני NSK מכורתי. התירוץ היחיד שאני יכול לתת לאמנזיה הפושעת הזו הוא הנתק בראשי שבין ההווה הזרוקה

והתופסת-ראש-על-הבר של אכזיב, לבין זו המונומנטלית/טוטליטרית של מולדתי הקונספטואלית.

זה נהיה גרוע יותר; כחלק ממילוי תפקידי, כנושא דרכון דיפלומטי, בשירותים NSK, אצרתי וכתבתי על מה שכיניתי "אמני מדינה ישראלים" עכשוויים. קראתי כך ליעל ברתנא, "תנועה ציבורית", איליה רבינוביץ', יוחאי אברהמי ועוד. ורק עכשיו, משנפגשה אפרת גל-נור עם מדינת אכזיב, אני מטיח את ראשי שוב ושוב בספר הענקי של עזרא אוריון מהביקורת של השבוע שעבר ומבין שגם היא, בזכות ולא בחסד, אמנית מדינה פאר-אקסלנס.

לא בטוח שהיא תסכים איתי; גל-נור מגדירה את עצמה ציירת נוף. ברזומה שלה ציורים שמתעדים, שלא לומר מנציחים, כמה וכמה אתרים משמעותיים במדינה (אוניברסיטת חיפה, משכן האמנות עין חרוד, מוזיאון רמת גן) – אבל גם כשהיא מציירת אזורי עזובה או מקומות לא חשובים – מגרשי משחקים, משחטות כלי רכב, והאמת שגם את המוזיאון בעין חרוד ציירה מצדו האחורי – השילוב הייחודי לה בין ריאליזם לסוריאליזם לקולאז' מצויר, כזה שהפיגורטיבי תמיד צועד בראשו אבל מלא בהתערבויות בצורת כתמים, שפריצים או גוונים לא טבעיים, מחלץ הד והוד אוטופיסטיים מכל מה שעינה נחה עליו. זה מעשה כישוף של ממש. זה כאילו היא מגייסת לחזון הציוני את החצר האחורית שלו, יוצרת סוציאליזם ריאליסטי מונומנטלי מהיום-יומי, מחלצת רצון לעוצמה ממכולה ריקה המוטלת ללא שימוש או יריעות ירוקות שמכסות גדר חיצונית של בריכת שחייה.

מהו מאבקו של אמן המדינה?
אמפליפיקציה-עד-לאבסורד של סמלי, טקסי ואתרי
מדינה תוך השתלת מוקשים והפרעות בתוכם. מהי
מטרת המאבק? לערער מוסכמות ולהיקסם מהן בעת
ובעונה אחת

במלים אחרות, לגל-נור תרומה ייחודית שלא תסולא בפז למאבקו של אמן המדינה העכשווי. מהו מאבקו? אמפליפיקציה-עד-לאבסורד של

סמלי, טקסי ואתרי מדינה תוך השתלת מוקשים והפרעות בתוכם. מהי מטרת המאבק הזה? לערער מוסכמות ולהיקסם מהן בעת ובעונה אחת. לשמש מראה המבהילה את המנגנון מצד אחד, ואת האזרח הנאור בעיני עצמו שמתכחש לתשוקתו לשייכות, לא רק לחופש, מצד שני.

גל-נור מזכירה לנו עד כמה המפגש בין ערכי האהבה החופשית של הסיקסטיז עם הגבר יוצא-הצבא הישראלי היה לא רק פאתטי אלא אף טורפני

תערוכתה הנוכחית של גל-נור מבוססת על מעין מיצב ציורי על טווח כמעט מונוכרומטי שנע מוורוד לאדום לארגמן ולסגול ומכסה בצפיפות קיר אחד בגלריה P8. זיכרון צמד הציורים הדרמטיים, גדולי הממדים, הכמעט תעמולתיים של מוזיאון רמת גן, שהציגה בתערוכת ההשקה מחדש שקדסה בשאון פוליטרוקי מבחיל של אותו מוזיאון, הוא זה שבזכותו שמתי פעמי בנחישות לתערוכת היחיד הזו כצופה בבינג' שחייב להתחיל את העונה החדשה מיד. הקשר ברור כשמש העמים. מבלי לקרוא את הטקסט האוצרותי של אבשלום סולימן, רק מי שמכיר או זוכר היטב את מדינת אכזיב יכול להבין שבה מדובר. עם זאת, רוח המדינה הפיקטיבית באשר היא שורה בתלייה הצפופה של הציורים על קיר אחד, גישה לא שגרתית שנוקטת גם "אירוויין", קבוצת האמנים החזותיים של מדינת NSK.

התערוכה של אפרת גל-נור, 2022. אופן הצגה ייחודי צילום: אבשלום סולימן

אבל גם בלי לדעת מה מתועד בציורים ברור מיד מי המודל כאן: המדינה; במובן הרעיוני, במובן הישראלי הנקודתי ובמובן של האפשרות של אוטופיה היפית בלוע הארי של אוטופיה לאומית. באחד הציורים חפצים מונחים על ראש ארון, אחד מהם פסל פניו של משה דיין. בעבודה אחרת מככב אפקט הקולאז' המצויר, וכמו בחשיפה כפולה של מצלמה מופיע שיח צבר בחדר שבמרכזו ארון קיר מפואר, אירופי למראה. משני צדי הארון צלמי חיות באווירה כנענית ומימינו

קווי מתאר דלים של התיישבות עתיקה. בציור אחר ניצבים עמודים שתחתיתם קטומה, ממתי (אכזיב התקיימה כנראה כעיר בתקופת הברזל, מוזכרת בתנ"ך, עברו בה כנענים, עברים, ממלכים, צלבנים, ערבים ופלסטינים)? לי הם נראים בכלל כמו משהו קולוניאליסטי/מנדטורי. מאחורי העמודים ג'ריקנים ומאחוריהם דמויות אנושיות שממזגות בלייני חוף סבנטיזיים עם רוחות רפאים מימי קדם. בציור נוסף עתיקות מקומיות שעליהן משורבטים שמותיהם הפרטיים של אותם ביטניקים, שברוח המודרניזם הפרה-דעאשי סברו שהונדלזים שלהם יותר "פאר-אאוט" ו"גרובי" משיירי ציביליזציה עתיקה ששכנה ממש על החוף הזה.

כך גל-נור מזכירה לנו עד כמה המפגש בין ערכי האהבה החופשית של הסיקסטיז עם הגבר יוצא-הצבא הישראלי היה פאתטי במקרה הטוב, טורפני במקרה הרע. ואז היא מדגימה את טשטוש הגבולות בין מדינת אכזיב למדינת ישראל ברמה דוקומנטרית נטו: על מסך וידיאו ורוד ומסנוור רץ טקסט של שיחה בין גל-נור לאביה שהיה איש מודיעין שהפעיל ותיחקר סוכנים שפעלו מעבר לגבול. מהשיחה עולה שבמסגרת תפקידו הכיר את אלי אביבי, שביתו וקו הטלפון שלו פעלו כתחנת ממסר ומפגש עם סוכנים שנחתו מהים. מטורף לגמרי! תוסיפו לזה את שם התערוכה המתייחס לרכיכה מקומית שממנה הופק בתהליך כימי צבע (התכלת דווקא) של הציציות בימי המקרא. היא נכחדה ומסתבר שמכון "תכלת" השואף להקים בית-מקדש שלישי מייבא אותה מחו"ל (כל זאת בטקסט האוצרותי). וכך נמהל התכלת בארגמן, ואוטופיה ארכא-עתידנית אפוקליפטית בזו ההיפית וזו הציונית.

אפרת גל-נור, "מוזיאון אלי אביבי", 2022 צילום: לנה גומון

האלמנט הבולט החותם את מלאכת המחשבת של אמנות מדינה זו הוא שמונה ציורי אבסטרקט שעליהם אפשר לפענח, אחרי מאמץ רב, תרגום לעברית של האידיום מעבודתו של ברוס נאומן מ-1967, "האמן האמיתי עוזר לעולם על ידי חשיפת אמיתות מסתוריות". זה סוגר את המעגל ומזכיר לנו שאמנות מדינה היא אמנות – היא משתמשת

בסימבוליזם פוליטי אבל דוברת את שפת האמנות, ועל כן האמת שלה תמיד מסתורית, ערפילית.

**אפרת גל-נור, "הסיפור העצוב שלא יאמן על הארגמונית אדומת
הפה". אוצר: אבשלום סולימן. גלריה P8 (הפטיש 1, תל אביב).
ד', ה'16:00-20:00; ו, שבת 10:00-14:00. עד 26.3**

אפרת גל-נור, "מוזיאון אלי אביבי", 2022 צילום: אבשלום סולימן

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו
מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר
האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ